

Oponentský posudek

Bezchlebová, Pavlína, *Neverbální komunikace při práci s dětmi se zaměřením na osobní prostor*. Bakalářská práce, UK HTF, Praha 2009, 65 s.

Předložená bakalářská práce obsahuje prohlášení, poděkování, anotace a klíčová slova v českém i cizím jazyce, obsah, seznam použitých zkratk, úvod, 3 kapitoly, závěr a použitou literaturu (15 knižních titulů a 3 internetové zdroje).

V první kapitole se studentka věnuje vymezení základních pojmů: „komunikace“, „neverbální komunikace“ (s. 11-14), „čtyři skupiny projevů řeči těla“, v kterých se zaměřuje na „symboly, ilustrátory, regulátory a adaptéry“ (s. 14-15), vzájemný vztah mezi neverbální komunikací a psychikou člověka (s. 15-20). Ve druhé kapitole se studentka věnuje některým pojmům neverbální komunikace: „mimika“, „gestikulace“, „haptika“, „posturika“, „kinezika“, „chronemika“, „úprava zevnějšku“, „proxemika“ (s. 21-28).

Třetí kapitolu studentka věnuje pojmu „proxemika“. Nejdříve definuje pojem „osobní prostor“, u kterého vyzdvihuje faktor osobní, prostorový i kulturní (s. 29-32), dále se zamýšlí nad „zaujímáním prostoru“ člověka k člověku, které se vztahuje na způsob, kam a jak se člověk staví, posazuje se, staví si nebo si vybírá předměty (s. 33-36). V podkapitole „3.3. Teritorium a teritoriální chování“ (s. 36-42) autorka vysvětluje jednotlivé pojmy a zohledňuje je z hlediska antropologického i zoologického, zajímavá je úvaha o fyzickém i abstraktním teritoriu (s. 37) a vnímání teritoria u dětí (s. 40), včetně jejich potřeby stavění si vlastních úkrytů jako projevu potřeby vlastnit část území (s. 41). V podkapitole „3.4. Zóny osobního prostoru“ (s. 42-48) autorka definuje pojmy „intimní, osobní, společenský a veřejný prostor“, v kterých zohledňuje „užší“ a „širší“ rozmezí. Na základě vlastních zkušeností tyto definice aplikuje na předškolní děti. Dále se zaměřuje na využití prostoru při různých činnostech dětí (s. 51-59), zejména při hrách. Svě zkušenosti konfrontuje s vyhláškou 410/2005 Sb. O hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, i s výsledky výzkumu P. Dařilka (s. 55—56). Studentka se zamýšlí nad osobním prostorem a prostorem ve třídě při hrách s dětmi (s. 57-59), následuje závěr.

Po obsahové stránce práce přináší málo zkoumanou problematiku. Do textu autorka promítá své vlastní zkušenosti a představy, na mnoha místech velmi autenticky. Velmi pozitivně hodnotím dialog, který autorka vede s čtenářem formou otázek, a tím jej udržuje v napětí. Místy však text zcela ztrácí odbornou dikci, což je záměrem vědecké práce. Jedná se např. o tato místa: „V prostředcích MHD si často připadám jako ‚sardinka ve vlastní šťávě‘“ (s. 31); hovorové slovo „civět“ by mělo být v uvozovkách (s. 32); „Připadala jsem si jak v úlu.“ (s. 32); „Někteří pánové ... vysedávají u okna, aby jim nic z ulice neuteklo, (jako hlídací psi), jen neštěkají na kolemjdoucí.“ (s. 41); „Výrobci hraček o těchto choutkách dětí vědí, a proto můžeme na trhu vidět miniaturní domečky, látkové skládací autobusy, tee-pee do domu i na zahradu, apod.“ (s. 41); slangové nebo hanlivé výrazy mají být řádně vyznačeny („šprt“, „šplhoun“ (s. 43), „...šermují flétničkami“ (s. 59), taktéž jednotlivé termíny: „bublina“ (s. 31, s. 45), „teorie attachmentu“ (s. 46) aj; dále se jedná o tyto výpovědi: „Při pročitání jednotlivých parametrů jsem až žasla nad tím...“ (s. 54); „Ve své praxi s dětmi jsem na ni ještě nenarazila“ (s. 57) atd.

Po formální stránce práce vykazuje určité nedostatky v práci s prameny. Na některých místech není zřejmé, z jakého zdroje autorka cituje nebo parafrázuje. Např. na s. 23 není

uvedena strana, cituji: „P.C. Holinger v publikaci *Co říkají děti, než se naučí mluvit*“ uvádí, že děti své pohledy nejčastěji směřují na lidský obličej...“. Podkapitola „2.2 Gestikulace“ neuvádí ani jeden odkaz na literaturu, a to i přesto, že rozdělení gest na „ilustrativní“ a „sématická“ je označeno kurzivou. (s. 23-24). Na s. 25 studentka uvádí: „...je dotek vnímán buď jako příjemný, nebo jako nepříjemný (rozepisovat je zde nebudu, najdete např. v Tegze O., *Neverbální komunikace*)“. Studentka neuvádí stranu, z které čerpá. Místo osobního výroku autorky postačilo napsat „více k problematice viz Tegze O., *Neverbální komunikace*, s. x)“. Dále na s. 38-39 autorka také neuvádí, z jaké literatury vychází. Taktéž je tomu na s. 42 i přesto, že zmiňuje terminologii podle Edvarda T. Halla. Na s. 45 uvádí, že studentka četla o přejídání dětí jako o „únikové strategii“, nikde však na literaturu neodkazuje.

V textu nejsou uvedeny některé tituly ze seznamu literatury (Borová, Holinger, Teusen, Zelinová). Vícekrát studentka argumentuje, že nenalezla konkrétní rady odborníků. Proč nepoužila více zahraniční literatury?

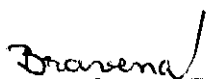
Studentka sice zná dvojí citaci, ale neodlišuje ji. Používá stejné uvozovací znaménko pro jednoduchou i dvojí citaci (např. s. 30, s. 44, s. 48).

Otázky k obsahu:

1. Jakým způsobem souvisí závěry v oblasti osobního prostoru dětí s jinými vybranými složkami neverbální komunikace (mimika, gestikulace, haptika, posturika, kinezika, chronemika)?
2. Autorka tvrdí: „Hranice osobního prostoru nejsou v žádném případě pevně dány a neustále se mění“ (s. 47). Jak lze tomuto tvrzení rozumět v souvislosti s dětmi předškolního věku?
3. Specifikujte vzájemnou souvislost osobního prostoru dítěte s místem, na kterém si dítě hraje.

Hodnocení: Po obsahové stránce hodnotím práci jako velmi zdařilou. Vzhledem k metodickým postupům v práci s prameny i k jazykovým výhradám navrhuji hodnocení „dobře“ (3).

11. května 2009


ThDr. Mgr. Noemí Bravená